

M

Redogörelse för arkeologiska gräv-
ningsarbeten i Torå sommarn 1933.

Rökjelds by

Undersökning
av ett grav-
röse.

Röset befann sig på en skogbevuxen, låg grusås, den s. k. Lillhaga-backen, på rån mellan Maria Ineds och Erik Ineds hemman, helt nära ett grustag, som öppnats 1932 för erhållande av fyllning till en i anledning av pågående storskifte nyanlagd väg. Avståndet från detsamma till närmaste gård, Erik Jäfs, utgjorde i rak västlig riktning v. a. 1,5 km. Från den nya vägen, tätt intill vilken Torå ä rinner, och som kallas för Åkroksvägen, låg röset c. a. 100 m. rätt norr ut.

Röset, som hade oval form (9,5 x 7 m.), hade byggts upp av till storleken rätt mycket växlande stenar, bland vilka funnos sådana av flere mansbördors storlek. Vid sydvästra kanten låg en större jordfast sten, och ett ganska stort block befann sig vid nordöstra kanten. I centrum hade röset blivit upprivet ända till markytan, strax söder om det ställe, där de förtäliga brända benen anträffades (se medföljande karta), fanns i marken en större grund grop, också den troligen ett verk av skattsökare. De stenar, som dessa kastat och vältrat undan, bildade vid västra och norra

kanten av röset en låge vall.

Under grävningen visade det sig, att jorden under stensättningen utgjordes nästan överallt av hårt backgrus utan några kulturlämningar. Blott på ett enda ställe vid norra kanten av röset fanns något sot och kol. Brända ben hittades liksom blott inom ett mycket begränsat område i mitten av röset. De följdes ej av något sot, utan hade, efter att troligen ha blivit sköjda i vatten, nedgrävt i naturjorden till ett djup av c:a 20 cm. — Några egentliga, tydligt skönjbara, under markytan befintliga stensättningar kunde ej heller observeras. De något större stenar, som här och var anträffades i jorden, hörde ögonskenkigen naturligt samman med denna. Inom hela röset observerades ej några skörbrända stenar.

Fynd. 9710:1-3. Det enda fynd, som gjordes, var ett bronsspänne med fotskiva, 66 mm. l.; bågens bredd 34 mm., av typen Hackman IV,4, saknande vål och den ena av fotskivans sidoknappar. Det låg i naturjorden på c:a 12 cm:s djup.

Utom brända människoben hittades även några brända djur- (fågel-?) ben.

Bilagor: karta och fotografi.

Koskeby, Lågpeltkangas.

N: IX (Se bilagda översiktsharta)

Erik Isakas hm.

Nästan fullständigt förstörd grav.

9710:4-5.

Da jag en dag i sommar besökte Lågpeltkangas och vandrade längs den över mörk ledande huvudvägen ("Rösslovägen"), observerade jag i ett hjulspår en liten bränd benskära. Vid en granskning av skärfan mellan vägen och mörk, såg jag spetsen av ett annat.

större benstycke sticka fram ur sanden mellan två i denna inbäddade stenar. Vid en sekställd undersökning visade det sig, att på detta ställe otvivelaktigt i tiden funnits en grav (stenplan eller lågt röse), som emellertid blivit s. g. s. fullständigt förstörd vid anläggningen av den väg, som troligen sedan en antägen förtid lott över mon. Såsom av bifogade karta framgår blottades vid grävningen strax invid vägkanten några mindre i sanden inbäddade stenar, mellan vilka fanns litet brända ben och några brända benbitar (klining eller stycken av en ständtrissa). Några fynd av föremål gjordes dock ej. Det framgick nämligen av den fortsatta undersökningen, att graven icke sträckt sig längre inåt mon, där marken på området närmast intill vägen utgjordes av orörd naturjord (stenfri sand). De på den närlutna fotografien och kartan synliga stenarna lägo på ytan endast obetydligt nedsynkna i marktäcket och hade troligen blivit kastade dit, när vägen anlades. Några stenar funnos även på motsatta sidan av vägen invid kanten och lösa på markytan. Härvid framgår, att graven troligen befunnit sig på den plats, där vägen lotts fram. Några provgrävningar på denna, som är ganska djupt infälld i mon, gävo intet resultat.

Bilagor: karta och fotografi.

9710: 6-9. N^o: XXI (se översiktskartan)

Anders Klennets hv.

Vid östra kanten av gravfältet helt nära intill
Grav, där den | äkern upptäckte jag för en tid sedan en liten gräs-
döda möjligen | och mossbevuxen, mycket låg jordkulle med infäll-
bränts i ett litet | da, obetydligt framträdande stenar. Då jag förmö-
Klennhus av stockar | dade, att det gällde en grav, bestöt jag att under-
söka kullen. Då marktäcket avröjts, framträdde

med full tydlighet ett svagt kullrigt, starkt jordblan-
dat litet röse, $3 \times 2,85$ m. Det visade sig vid gräv-
ningen innehålla stora mängder sot, kol, lerklining-
stycken och skorbrända stenar, de sistnämnda till över-
vägande del något mindre än ett mansbord. Elden ha-
de så starkt angripit dem, att en del var nästan som
derfallen och förvandlad i ett fint grus, en annan del
vid beröring söndersmulades. För övrigt fanns också en
mängd något större stenar, vilka även visade tydli-
ga spår av eldens inverkan och av vilka några vid
uppbrytningen splittrades i stycken. Slutligen inne-
höll röset två större stenar av respektive 5 och 3
mansbordors storlek.

Kulturlagret, som sträckte sig genom hela röset,
mätte vid kanterna ett djup av c:a 30 cm., i centrum
45 cm. De i jorden inbäddade stenarna lägo vid
kanterna i 3 lager, i mitten i 4-5 lager.

Under grävningarbetet, som börjades vid nord-
östra kanten av röset, fäste jag mig genast vid den
betydande mängd lerkliningbitar och de mycket stora
kolstycken, av vilka ett par, tre voro tydliga delar av
stockar, som anträffades strax innanför kanten. Då
grävningen nått fram till sydöstra delen av röset,
kunde här, under iakttagande av stor försiktighet,
blottas en ganska lång bit (1,35 m.) av en bränd
stock, i tjocklek mätande 6 cm. och i bredd 12 cm.
Avståndet från stockens övre yta till markytan ut-
gjorde 25 cm. Innanför stocken lägo klinkerstycken
i stor mängd; några av dessa, endast obetydligt
brända, satte ännu fast vid nedre delen av stoc-
ken. Även på yttre sidan om denna hittades klink-
erbitar ehuru ej i samma mängd som innanför.
När grävningen hunnit till sydvästra delen av rö-
set, anträffades här ett par delar av en annan nå-
got klenare stock, 4×8 cm., löpande nästan vint-

kelrätt mot den förstvämnda. Från stockens övre yta till markytan utgjorde avståndet 22 cm. De båda stockarna möttes dock inte fullständigt, en mindre skörbränd sten låg i tangeringspunkten.

Också i nordvästra delen av röset anträffades kol och sot i betydande mängd, men däremot blott ett ringa antal klinkerstycken. Anmärkningsvärt var, att klinkerstyckena voro så tydligt koncentrerade längs de tre övriga kanterna, men i högst ringa grad hittades i den mittersta delen av röset. - Sammanlagda mängden av tillvarataget klinker vägde två dagar efter undersökningen 2 kg.

En omständighet vid undersökningen, som märkbara är förtjänt av omnämnande, är följande. Ungefär i mitten av röset stötte en av arbetarna just vid gränsen mellan kultiv- och den orörda naturjorden på ett rort hål, som lodrätt sträckte sig ned i marken. Med orden: "nej, se ett hål!", stack han grävningsskedden, handen och en del av armen ned i detta, och när han åter drog ut handen, rasade hålet till största delen igen. Vid grävning på platsen för detta kunde dock ingenting anmärkningsvärt anträffas. Man kunde möjligen tänka sig, att på platsen för hålet stätt en päl, vars nedersta del, inskjuten i den fina bottenjorden (sand), det elden ej nått, h.o.w. försmultnat. Platsen för hålet är på kartan utmärkt med en liten prickad cirkel.

Endast några få stycken brända ben hittades i röset. Vidare anträffades 3 st. slaggbitar, samt ett litet koprullat stycke bark av ett lövträd (björk?). Det enda fynd som gjordes är ögonskentligen av modärnt ursprung och utgöres, cf.

tex sad jag tyckt mig finna, av en del av en gju-
ten järnkost från en eldstad. Det låg helt grunt
(c:a 3 cm.) inbäddat i grästovern, strax utomför vin-
kelspetson av de på kartan synliga stockarna. En
förklaring till förevarandes förekomst i röset vare möj-
ligen den, att detsamma följt med gödsel, som slä-
pats till den invidliggande åkern, beträffat vid
plöjning, har det sedan kastats undan och råkat
hamna på röset.

Av de omständigheter, som framkommo vid
grävningen, är jag böjd för framställande av den
hypotesen, att den döda blivit bränd i ett litet
av stockar uppfört och med ler klinat hus.

Bilagor: karta och fotografi.

Koskeby, Lägrelt.

9710: 10-12.

Förstörd
brandgrav
under flat
mark.

Öster om och invid den lilla kullen med de tre
av prof. Hackman år 1919 undersökta rösegravarna
finns en mycket stor sandtäktsgröp, som i söder
sträcker sig alldeles intill den förbi kullen och vidare
över Lägreltkungas ledande vägen. Då jag en gång
i sommar passerade förbi stället, märkte jag vid
södra ändan av gropan och på bottnen av denna starkt
rotblandad jord, som vid närmare granskning be-
fanns innehålla betydande rester av brända ben
samt en och annan mindre skörbränd sten. I brott-
ytan vid övre kanten av gropan syntes ett rot- och
kollblandat lager till ett djup av c:a 45 cm.

Nu i augusti beslöt jag att litet närmare un-
dersöka grävplatsen (Märten Gräbbils km.). Denna
befanns ligga 47 m. sydöst från det sydligaste grav-
röset på Lägreltkullen. Någon sandtäkt på detta
ställe har ej ägt rum i sommar, emedan man
hunnit nästan ända fram till den förbildande

vågen och ej velat skada denna nödvändiga trafikled. Den nedfallna jorden sållades, men närgående annat än brända ben och en liten glasbit, som tydligen legat länge i jorden, anträffades ej. Vid undersökningen av brottestan vid gropkanten visade det sig, att kulturlagret sträckt sig blott c:a 10 cm. in mot vågen. Sällningen av denna ovärda jord gav likaledes endast brända ben samt en del av en hästtand.

På detta ställe har alltså ganska nyligen en brandgräv under flat mark blivit så gott som fullständigt förstörd och till väntuslett i gräven befintligt gods bortforslat med sanden.

Bilaga: fotografi.

Värd i aug. 1933.
János Nyerges.

Vöra.

Rekipeldo. Gravroset på Lillnagabacken, undersökt ^{91.82.}
1933 av J. Fegengren.

Foto. E. Hägglund 1933.

Vörå.

Lägget. Platsen för den förstörda brandgraven ^{9105.} i grus-
taget.

Foto. E. Hägglund 1933.

Töra.

Lågpettkangas XX. I förgrunden vägen och vägkant⁹¹⁰³.

Lågpettkangas XXI.

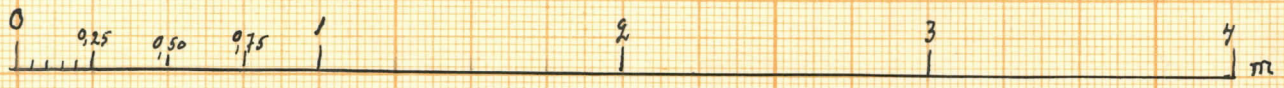
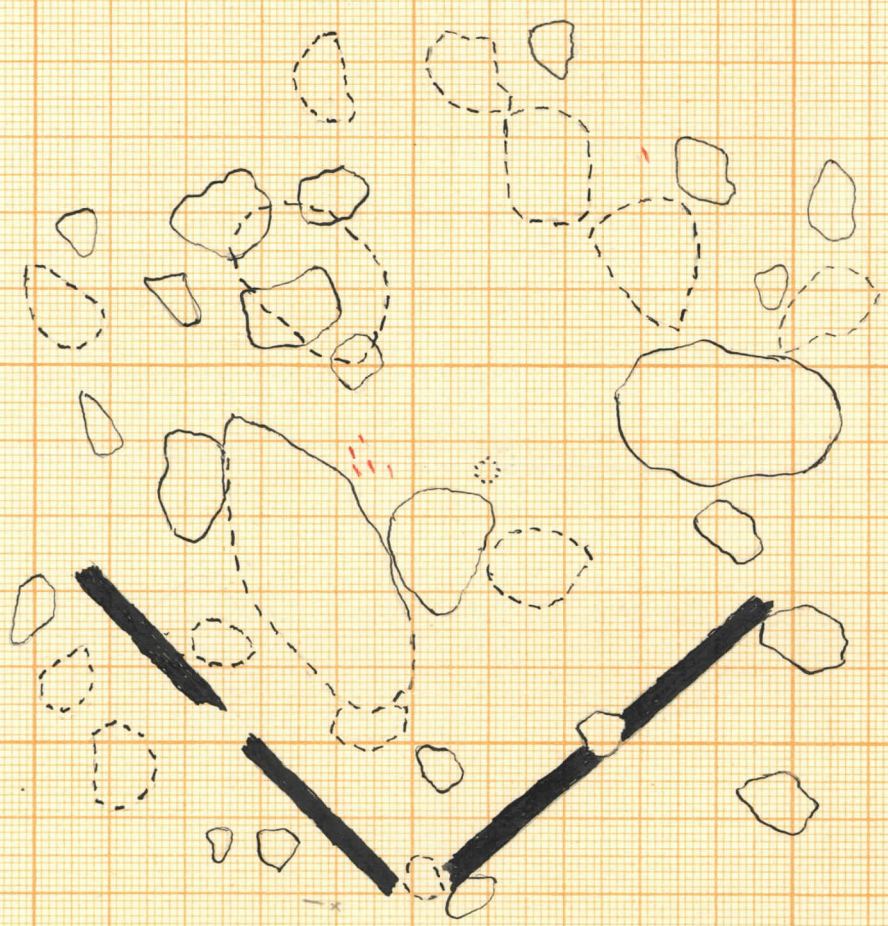
9104.

Vörå, Koskeby

Läppeltkangas

Anders Klemets

Röse XXI

Jacob Tegengren. 1933.

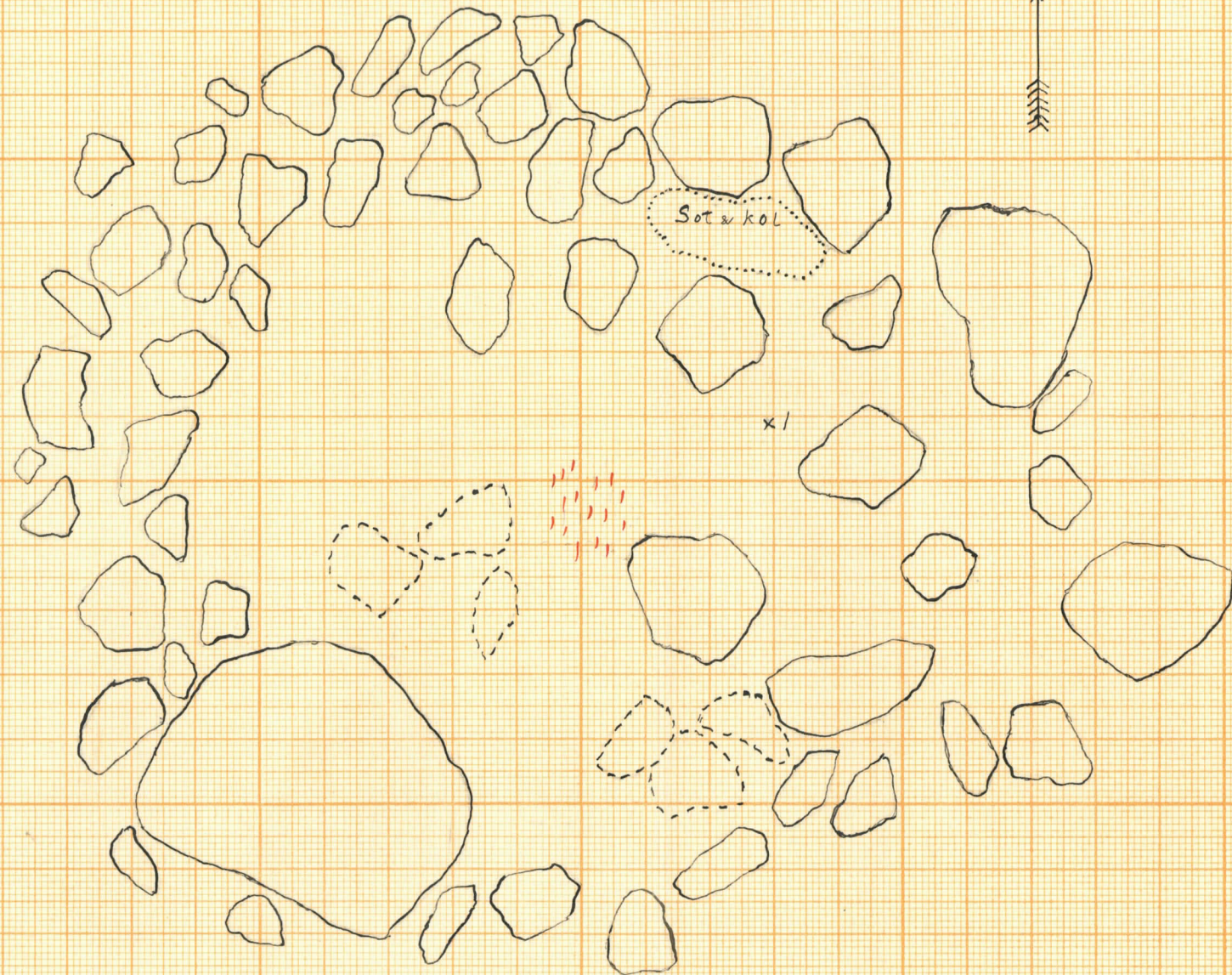
40

35

30

25

Röse
Lillhagabacken
Rekipeldo
VÖRÄ

Jacob Tegenqren

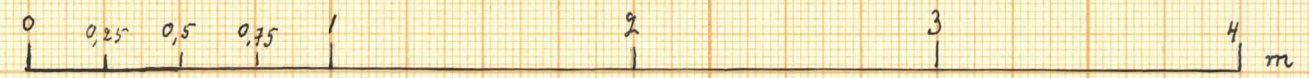
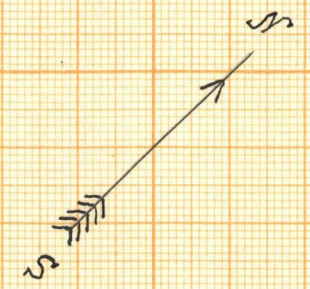
VÖRÅ

Koskeby

Läggeltkangas
Erik Isakas

Röse XX

20
15
10
5

Jacob Tegenren
1933.